

Medeniyet Tasavvuru ve Mahir İz

Sadettin Ökten

Nisan 2021

Mahir İz Bey ile tanışıklığımız ilk hatırladığım çocukluk yıllarımdan itibaren başlamıştır. Biz aile dostu idik. Merhum peder ve Mahir Bey ile aileler ayrı zaman ve mekânlarda görüşürlerdi. Ben küçük bir çocukken, önce hanımların sohbetine götürülürdüm, biraz büyüyünce de pederin ve Bahir Bey'in sohbetlerine. Mahir İz Bey bizim eve pederi ziyarete gelirdi. Uzun uzun sohbet ederlerdi. Ben de bu sohbetlerde onlara hizmet ederken epey bir şeyler sahibi olmuşum. Yaz mevsiminde Mahir Bey Kanlıca'daki köşkte, bahçedeki çardağın altında sohbetler tertip ederdi. Merhum peder de o sohbetlerin müdavimlerindendi. Pederimin vefatı üzerine Mahir İz Bey bizim eve taziye için geldiğinde bana şu daveti yapmıştır: “Bu vakte kadar ben size ziyarete geliyordum çünkü merhum pederiniz benden büyüktü. Ancak bundan sonra sen beni ziyarete geleceksin.” Bu davetin ne kadar kıymetli ve değer katıcı olduğunu o genç yaşında tam manası ile anlayamamış olsam da benim için büyük bir saadet vesilesi olduğunu söylemeliyim. O tarihten sonra elimden geldiğince Mahir İz Bey'in kışın Erenköy Galip Paşa Camii'nde, yazın Arnavutköy veya Emirgan camilerinde yaptığı sohbetlere katılmaya çalıştım. Ayrıca bizim dernekten arkadaşlarla Mahir Bey'e yaptığımız uzun bayram ziyaretlerini de zikretmeliyim. Bu ziyaretlerde hocanın diğer dostları da bulunurdu ve biz onların yaptığı sohbeti dinlerdik. Adeta bir akademi gibi geçen bu oturumlarda fikren ve hissen doyduğumuzu hatırlıyorum. Mahir İz Bey'i ebediyete yollayalı neredeyse yarım asır oluyor. Bu uzun zaman diliminin üzerinden maziye baktığımda ve Mahir Hoca'nın var oluşunu değerlendirdiğimde onu bir medeniyet tasavvurunu yeniden yorumlayıp inşa eden bir şahsiyet olarak görüyorum. Hoca merhum, İslam medeniyetinin Osmanlı yorumunu bihakkın iktisap etmiş ve onu uzun bir zaman hassasiyetle muhafaza ettikten sonra yeri ve zamanı müsait olduğunda yeni nesillere yeni bir hal ve tavır içinde aktarmıştır.

Ülkemiz 20. yüzyılın ilk yarısında, medeniyet tasavvuru üzerinde ciddi bir değişim teşebbüsüne şahit olmuştur. Toplumsal yapımızın en

güçlü kurumu tarafından gerçekleştirilen bu değişim İslam medeniyet tasavvurunun Osmanlı yorumundan ayrılarak moderniteye intisap etmek istikametinde gerçekleştirilmeye çalışılmıştır. İslam medeniyet tasavvurunun Osmanlı yorumu toplumsal ölçekte yaşanmış bir tecrübeler zinciri sonunda ortaya çıkan bir olgu olduğu halde modernite toplumumuzda yaşanmamış yapay bir yapılanma olmuştur. Medeniyet tarihine bakıldığında batıda, orta çağdan itibaren moderniteye gelen sürecin ciddi manada toplumsal bir yaşanmışlık ihtiva ettiğini görüyoruz. Buna karşılık ülkemizde yaşanmamış bir modernite siyasal erk tarafından kurumsal yapılarıyla vaz ve tahkim edilmiştir. Bu oluşumun dayandığı düşünce; moderniteyi kuralım, daha sonra toplum onu yaşar hale gelir ve pratiğini oluşturur şeklindedir. Bu gerçeklikle karşılaşan ve eski nizam içinden yetişen şahsiyetler, kanaatimize göre üç ayrı yol tutmuşlardır. Bir kısmı ülkemizde hiç yaşanmışlığı olmayan moderniteyi kayıtsız şartsız kabul ederek o istikamette davranmaya başlamışlardır. Diğer bir deyişle bunlara göre “Ati ortaya çıkınca mazi silinmeli” veya “Eskiye unut yeni yolu tut” kuralları geçerlidir. Diğer bir kısım şahsiyetin ise inandıkları medeniyet tasavvurunun bu topraklarda uygulanmaması üzerine hicreti tercih ettiklerini görüyoruz. Diğer bir kısım şahsiyet de yeninin içinde var olma gayreti ile özgün medeniyet tasavvurlarının yeni bir yorumunu yapmak çabasına girmişlerdir. Merhum Mahir İz Hoca bu son grubun içinde önemli bir yeri haizdir. İçinde yetiştiği İslam medeniyet tasavvurunu ülkede var olan yeni şartların içinde, zaman ve zemini kollayarak yeni bir yoruma kavuşturma gayretini göstermiştir.

Mahir İz Bey ülkede kurulan yeni maarif sistemi içinde zahire riayet ederek ve yine muallim olarak görev almıştır. Böylece genç nesiller ile hiçbir zaman temasını kesmemiştir. Kendi şahsiyetini inşa etmiş olan Osmanlı medeniyet yorumunu bu temas sırasında hem yaşatmış hem de genç nesillere intikal ettirmiştir. Hayatının en önemli bölümü olan son safhasında İmam Hatip Okulu ve Yüksek İslam Enstitüsü'ndeki muallimlikleri ile aradığı ve özlediği hedef kitleyi bulmuş olduğunu düşünüyorum. Mahir Bey lisanı çok iyi kullanırdı ve aynı zamanda vücut diline de hâkimdi. Söz sanatını ve buna bağlı bedenini ifade gücünü üstün kabiliyeti ile kullanması sonucu dinleyenlerini tesiri altına alırdı. Ancak bu üstün kabiliyet onun kalbinden gelen gönül coşkusunun bedenine yansımaları idi. Hoca merhum bir şevk ve coşku insanı idi. Aşkın kaynaktan gelen muhabbet ile ruhu derin bir şevke erişir ve bedeni ve lisanı bu şevki dinleyenlere intikal ettirirdi. Ancak bu durum zahir

şartlarından hiçbir zaman bağımsız değildi. Çünkü her dönem ve mekânın söylenebilecekleri ve söylenemeyecekleri vardı. Hoca merhum bu sınıra fevkalade dikkat ederdi. Onun sohbeti güncel bir hadiseden başlıyordu. Bu bir şahıs, bir mekân, bir mevsim, şehrin bir semti ya da tabiat olabiliirdi. Böylelikle etrafında onu dikkatle dinleyen genç nesilleri bildikleri ve hemen hatırladıkları bir başlangıçtan yola çıkarıyordu. Sonra ele aldığı bu konu üzerinde önce fikri sonra duygusal bir örgü oluşturmaya başlardı. Duygusal örgü sohbetin bir noktasında İslam medeniyetinin bir hassasiyetine bağlanır ve oradan bu medeniyete ait bir değer ile noktalanırdı. Mahir İz Hoca bu düşünsel ve duygusal yolculuğu çok sanatkârane bir tarzda gerçekleştirmiştir. Bu sebeple onun sohbetine katılanlar hem fikren, asıl önemlisi, hem de manen beslenmekteydiler. Sohbetinden her ayrıldığımda düşünsel birikimin ötesinde, duygusal bir zenginlik hissettiğimi de hatırlıyorum ve bu duygusal zenginliği zaman içinde nasıl kendime mal edebilirim endişesini de taşımaktaydım. Çünkü bu öyle bir zenginlik idi ki kendimize mal edemediğimiz zaman kalbî hafızamızdan kayıp gidiyordu. Merhum Mahir İz Bey'in insan ufkunda İslam medeniyetini yeniden inşa etmesi ve bunu sanat üzerinden kalbe hitap ederek gerçekleştirmesi, bu topluma büyük bir ilahi lütuf olmuştur diye düşünmekteyim.

Mahir İz'in dostlarından Celaleddin Ökten İmam Hatip Okulu Müdürü iken